

İNŞAAT SEKTÖRÜNE ULUSAL YETERLİLİK SİSTEMİ PENCERESİNDEN BAKIŞ

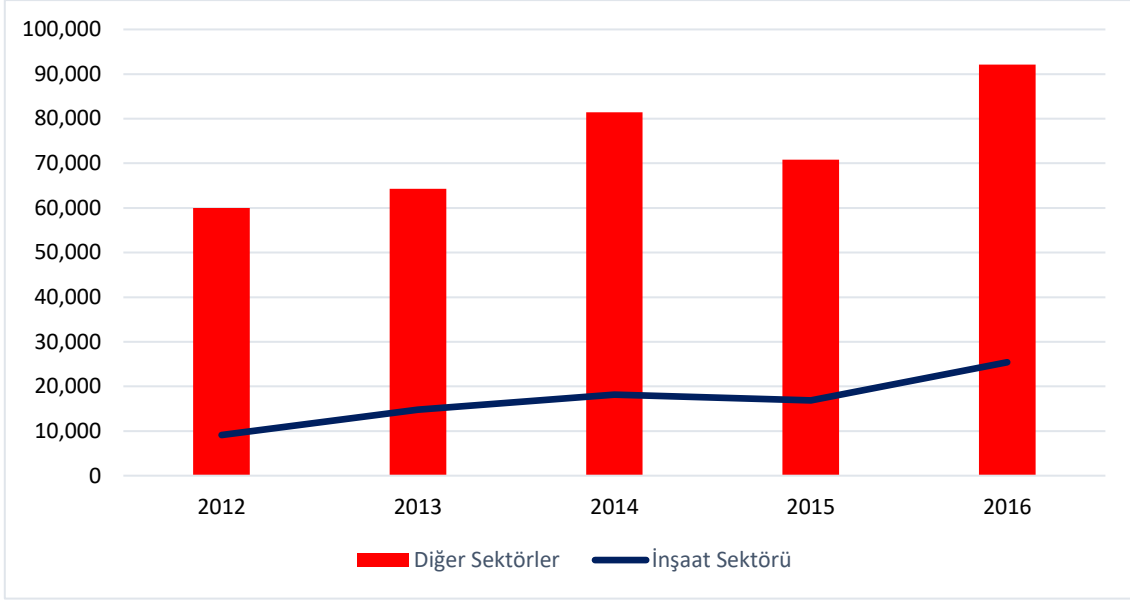
Ülkemizde nitelikli insan kaynağının oluşmasında önemli görevler üstlenen Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), 2006 yılında ulusal yeterlilik sistemini oluşturmak ve işletmek üzere kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda MYK; nitelikli insan kaynağının yetişmesinde eğitime girdi sağlayan ulusal meslek standartlarının (UMS) ve ulusal yeterliliklerin (UY) hazırlanması ile bu meslek standartları ve yeterlilikleri temel alan, kalite güvencesi sağlanmış ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sisteminin kurulması ve işletilmesine yönelik görevleri yerine getirmektedir.

Bu kapsamda sektörü ve mesleği temsil kabiliyetine sahip kurum ve kuruluşlarca ya da çalışma gruplarınca hazırlanan UMS'ları bir mesleğin başarıyla icra edilebilmesi için MYK tarafından kabul edilen gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normlar olarak tanımlanmaktadır.

UY'ler ise ulusal ya da uluslararası meslek standartları temel alınarak hazırlanan, ilgili meslekte MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi sahibi olmak isteyen adayların sahip olduğu bilgi, beceri ve yetkinlikleri gösteren öğrenme çıktıları ile bu bilgi, beceri ve yetkinliklerin hangi ölçme araçları (teorik sınavlar, performans dayalı sınavlar vb.) kullanılarak ölçüleceği ve başarılı adaylardan sınavlarda sergilemesi beklenen asgari performans düzeyinin tanımlandığı dokümanlardır.

MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiş ve ulusal yeterliliklerde sınav ve belgelendirme yapmak üzere MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları (YBK) tarafından düzenlenen teorik ve uygulamalı sınavlardan başarılı olan bireylere düzenlenmektedir. Adaylar, UY'lerde tanımlanan başarı şartlarını sağladıkları takdirde ilgili alanda MYK Mesleki Yeterlilik Belgesine ulaşabilmektedirler.

Türkiye'de çalışma hayatının önemli sorunlarından biri iş kazaları ve meslek hastalıkları olarak gösterilmektedir. İnsani boyutu bakımından hem işçi ve işveren hem de devlet açısından iş kazaları ve meslek hastalıklarının pek çok olumsuz etkisinin bulunması, konunun hassasiyetle incelenmesini gerekliliğini göstermektedir.

Grafik 1 - 2012-2016 Yılları Arası İş Kazası İstatistikleri

Ülkemizde 2012-2016 yılları arası Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kayıt altına alınan iş kazası sayılarına baktığımızda her yıl 60.000'in üzerinde iş kazasının meydana geldiği görülmektedir. Bu kazaların inşaat sektöründe gerçekleşme oranı ise %13 ile %22 aralığındadır.

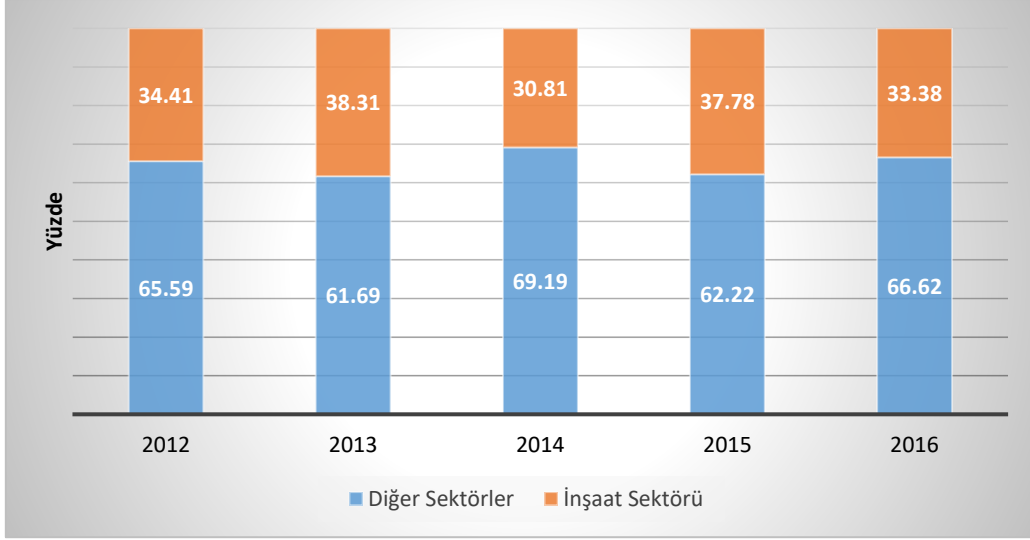
Herbert W. Heinrich'in 1920'lerin sonlarında, 75.000 sanayi kaza raporu üzerinde yaptığı ve Domino Teorisi olarak bilinen çalışmasına göre iş kazalarının;

- %88'i tehlikeli hareketlerden,
- %10'u tehlikeli durumlardan,
- %2'si kaçınılmaz ve sebebi bilinmeyen hareketlerden kaynaklanmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan istatistiklere göre 2016 yılında Türkiye'de tarım dışı istihdam edilen kişi sayısı 21.754.000 olup bu kişilerin 1.836.000'i inşaat sektöründe çalışmaktadır. Özetleyecek olursak tehlikeli ve çok tehlikeli mesleklerin de yer aldığı inşaat sektöründe çalışan sayısının tarım dışı istihdam edilen kişi sayısına oranı %8,43'tür.

Çalışanların eğitim seviyelerinin ve iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalığının yeterli düzeyde olmaması inşaat sektöründe kalıcı önlemlerin ivedilikle alınmasını gerektirmektedir.

Ölümlü iş kazalarına ait bilgiler Grafik-2'de gösterildiği üzere inşaat sektörü özelinde %30 ile %38 aralığında olup, genele oranla çok yüksek bir seviyede olduğu düşünülmektedir.

Grafik 2 - 2012-2016 Yılları Arası Ölümlü İş Kazası İstatistikleri

İş kazalarının azaltılması ve ölümlü iş kazalarının engellenmesi için öncelikli olarak iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetimlerin sıklaştırılması, işçi ve işverenlerin gerekli önlemleri almaları ve yapılan işe uygun mesleki eğitimin alınması önem arz etmektedir.

Ülkemize çeşitli yıllarda meydana gelen ve ne yazık ki ölümlü sonuçlanan ve infial yaratan iş kazaları tehlikeli ve çok tehlikeli mesleklerde çalışanların niteliği, iş alanları ve çalışma esaslarında yetersizlik olduğunu su götürmez kanıtlarla göstermektedir.

Her geçen yıl inşaat sektöründe artan istihdam oranına bağlı olarak yaşanan iş kazalarının artışı, kişilerin tehlikeli ve çok tehlikeli mesleklerde, her mesleğe özgü olan iş sağlığı ve güvenliği kurallarına ilişkin bilgi ve birikimlerinin güvenilir bir sistem tarafından onaylanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

2006 yılında kurulan ve amacı; ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek olan Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Kanununda (5544 sayılı kanun) 4 Nisan 2015 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaşan 6645 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri şüphesiz çalışma ve iş dünyasını yakından ilgilendiren belge zorunluluğu getirilen meslekler olmuştur. Kanuna göre; “Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerden olup, Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından standardı yayımlanan ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak tebliğlerde belirtilen mesleklerde, tebliğlerin yayım tarihinden itibaren on iki ay sonra Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanununda düzenlenen esaslara göre Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip olmayan kişiler çalıştırılmayacaktır.”

Esasları MYK tarafından belirlenen ulusal yeterlilikler, ilgili mesleği gerçekleştiren kişilerin mesleği icra ederken sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinliğinin, hangi program ve yönteme göre ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulacağı konusunda açıklayıcı bilgiler içermektedir. Ayrıca ulusal yeterliliklerde ilgili mesleğe ilişkin iş sağlığı ve güvenliği birimleri bulunmaktadır. Her bir ulusal yeterlilikte yer alan ve MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi alınabilmesi için zorunlu olarak başarılı olunması gereken iş sağlığı ve güvenliği ifadeleri, becerileri ve yetkinlikleri ölçülmekte ve kişilere farkındalık kazandırmaktadır. Adaylar bu gibi önlem ve işlemlerden başarılı olmadan MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi sahibi alamayacaklardır. UY’lerde yer alan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin adımlara örnek verecek olursak Ahşap Kalıpcı ulusal yeterliliğinde;

Öğrenme Çıktısı 2: İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemleri alır.

Başarım Ölçütleri

2.1: Çalışma alanında karşılaşılabileceği tehlikeleri açıklar.

2.2: Kullanılması gereken KKD’leri açıklar.

Öğrenme çıktıları yer almaktadır. MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi almak isteyen kişilere söz konusu öğrenme çıktılarına uygun olarak oluşturulmuş “Bilgi İfadeleri” ve “Beceri ve Yetkinlik İfadeleri” üzerinden oluşturulan soruları doğru cevaplandırmaları istenmektedir. Söz konusu ifadeleri aşağıdaki tablolarda inceleyebiliriz.

Tablo 1 - Bilgi İfadeleri

No	Bilgi İfadesi	UMS İlgili Bölüm	Yeterlilik Birimi Başarım Ölçütü	Değerlendirme Aracı
BG.5	Çalışacağı alandaki tehlikeleri listeler.	A.1.1	2.1	T1
BG.6	Kullanacağı elektrikli aletlerin arızası durumunda ne yapması gerektiğini açıklar.	A.1.3	2.1	T1
BG.7	Çalışma alanında kazaya sebebiyet verecek davranışları açıklar.	A.1.4 A.1.5 F.1.4	2.1	T1
BG.8	İş sağlığı ve güvenliği konusunda alınması gereken önlemleri açıklar.	A.1.4 A.1.5	2.1	T1
BG.9	İş sağlığı ve güvenliği için gerekli KKD’leri açıklar.	A.1.2	2.2	T1
BG.10	Çalışacağı alanın gereken güvenlik donanımının ve kendi kullanacağı KKD’lerin kontrolünü İSG uzmanının direktiflerine uygun olarak nasıl yapacağını açıklar.	A.1.7	2.2	T1

Tablo 2 - Beceri ve Yetkinlik İfadeleri

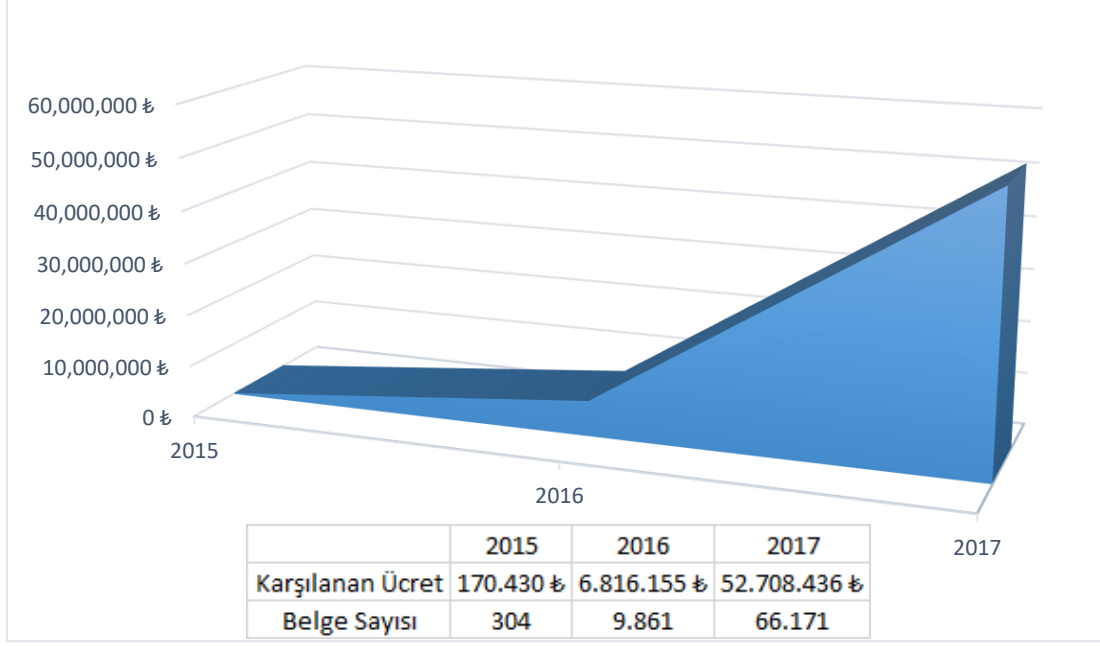
No	Beceri ve Yetkinlik İfadesi	UMS İlgili Bölüm	Yeterlilik Birimi Başarım Ölçütü	Değerlendirme Aracı
BY.3	İş sağlığı ve güvenliği için gerekli KKD'leri kullanır.	A.1.2	2.2	P1

Tablo 1 ve Tablo 2'de görüleceği üzere, Ahşap Kalıpcı ulusal yeterliliğinin teorik sınavında (T1) kişilerin iş sağlığı güvenliği kurallarını bilip bilmediği ve kullanılması gereken kişisel koruyucu donanımları tanıyıp tanımadığı sorgulanmakta, uygulama sınavında ise iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alıp almadığı ve gerektiği durumlarda kişisel koruyucu donanımları kullanıp kullanmadığı sorgulanmaktadır. Böylelikle daha önce iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalığı olmayan bireylerin kişisel koruyucu donanımlarla tanışması sağlanmakta, bireylere iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini mesleklerini icra ederken de alması gerektiği hatırlatılmaktadır.

25.02.2018 tarihi itibarıyla yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşu sayısı 125 olup bunlardan 79'u inşaat sektöründeki ulusal yeterliliklerde sınav ve belgelendirme faaliyeti yürütülmektedir. Halen yetkilendirme aşamasında yer alan 75 kuruluş bulunmaktadır. Yetkilendirilen kuruluşlar merkezleri bakımından 23 ilde konumlanmış olsalar da 81 ilde sınav gerçekleştirebilmektedirler.

Belge zorunluluğu ile birlikte getirilen teşvik mekanizmalarıyla, kişilerin sınav ve belge masraf karşılıkları da işsizlik sigortası fonundan karşılanmakta, böylelikle kişilere ilave mali yük getirilmesi önlenmekte ve kişilerin belge alması kolaylaştırılmaktadır.

Grafik-3'te görüleceği üzere inşaat sektöründe gerçekleştirilen teorik ve performans sınavlarında başarılı olan kişilerin sınav ve belge ücretlerinden yararlanma oranı 2017 yılında ani artış göstermektedir. İşsizlik sigortası fonundan karşılanan bedel 2015 yılında 170.430 TL iken 2017 yılı sonu itibarı ile bu bedel 52.708.436 TL ye ulaşmıştır.

Grafik 3 - İnşaat Sektöründe Yıllara Göre Belge Sayıları ve İşsizlik Sigortası Fonundan Faydalanma Bedelleri

MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi daha çok mesleğini eğitim almaksızın başka öğrenme ortamlarında öğrenen kişilerin bilgi beceri ve yetkinliklerini kanıtlayabilmesine imkân tanıyarak önceki öğrenmenin tanınmasını sağlayan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ulusal yeterlilik sistemi kişilerin bilgi beceri ve yetkinliklerinin artmasını sağlayacak mesleki eğitim süreçlerine de girdi teşkil etmektedir. Mesleki eğitim programlarının ulusal meslek standartlarına ve ulusal yeterliliklerine uygun olarak hazırlanması veya var olanların güncellenmesi önemli olup, aynı zamanda kanuni bir zorunluluktur. Bu kapsamda örgün ve yaygın eğitimde ciddi bir dönüşüm yaşanmakta, eğitim programları ulusal meslek standartları ve ulusal yeterliliklerle uyumlaştırılmaktadır. Bu sayede mesleki teknik eğitim ve öğretim kurumlarından mezun olan kişilerin çağın gereklerini karşılayan bilgi, beceri ve yetkinliğe, ilgili mesleğe özgü iş sağlığı ve güvenliği farkındalığına sahip kişiler olmaları yönünde katkı sağlanmaktadır.

Daha önce Çevre Şehircilik Bakanlığında geçici ustalık belgesi almış kişileri ulusal meslek standartlarına ve ulusal yeterliliklere göre planlanmış mesleki eğitimlere dâhil edilmesi ve eğitim sonrasında kişilerin MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarında sınavlara alınmasına yönelik bir protokol yapılarak inşaat sektörünü düzenlemeye yönelik farklı bir adım daha atılmıştır. Yapı Sektöründe Çalışan Meslek Erbablarının Mesleki Niteliklerinin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolü ile 30 binden fazla inşaat çalışanı eğitim alarak niteliğini artırmış ve MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarında sınava girerek niteliklerini ispatlamış ve sonucunda da MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi almaya hak kazanmışlardır.

Sonuç olarak ulusal yeterlilik sistemi aracılığıyla hem mesleki eğitimin kalitesi artırılmakta, hem de uluslararası akreditasyonu olan, kalite güvencesi sağlanmış ve uluslararası kıyaslanabilirliği olan MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi ile üretimde verimlilik ve hizmet kalitesini önemseyen, iş sağlığı ve güvenliği farkındalığına sahip bireylerin sektörde çalışması sağlanmaktadır. Böylelikle iş dünyasının nitelikli insan gücü ihtiyacı karşılanmaktadır. Kişilerin niteliğini artmasıyla birlikte iş kazalarının önüne geçilebilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca sektörün beklentileri doğrultusunda hazırlanan UY'lere göre verilen MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi sahibi bireyler ile iş dünyasının nitelikli insan ihtiyacının karşılanması hedeflenmektedir.